

DET LIBERALE SAMFUNDS INTEGRATIONSTILBUD ER IKKE NEUTRALT

*Indvandrerhistorie og analyse om frigjort energi,
konfrontation og nødvendig selvransagelse*

Paul Scheffer:
INDVANDRERNE
– det åbne samfund og dets grænser
Oversat af Lise Bøgh-Sørensen og Gudrun
Gilhjuis-Genthøj.
Tiderne Skifter. 404 sider, kr. 299,-.

Anmeldelse af Knud Vilby

I omverdensanalyser har Holland endnu mere end Danmark taget turen fra toleran-
cehøjborg til en nation med stærke etniske
og religiøst bestemte spændinger og vækst
for højreradikale partier.

Den store analyse af den vestlige verdens
indvandrerhistorie og dens konsekvenser er
ikke mindre interessant af at komme fra en
hollandsk forsker. Paul Scheffer er sociolog
og journalist og trækker på begge fag i sin
beskrivelse. Han er i nogle kredse betragtet
som kontroversiel, og han præsenterer
drøje til dels subjektive sandheder om beg-
ge parter i debatten (samtidig med at det
klart fremgår, at der er langt mere end to
parter). Men jeg synes, han balancerer
godt. Han er ikke let at "få ram på" eller at
tage ukritisk til indtægt for den ene eller
anden part i debatten. Derimod synes jeg,
man bliver klogere af at læse ham.

Scheffers overordnede krav på politikom-
rådet er, hvad han kalder "gensidighed på
grundlag af ligebehandling." Det er svært
at være uenig i, men man kan sagtens opnå
uenighed, når det kommer til den konkrete
tolkning og implementering af, hvad det vil
sige. For eksempel er han ikke ubetinget
tilhænger af, at indvandrere og flygtninge
fra starten skal have samme høje sociale
ydelser som andre, og han har en del til
overs for den amerikanske model med ar-
bejde til ekstremt lave lønninger.

Der er ligeledes oplæg til mange hidsige debatter i hans klare argumentation for, at de europæiske lande har behov for at beskytte sig selv. Både ved at begrænse indvandring og ved at stille krav. "Tilbuddet om integration i et liberalt samfund er ikke neutralt", skriver han meget præcist. Og fremhæver, at liberaliseringen af religionen og dens institutioner hos os ikke er kommet af sig selv, men som et resultat af et åbent sammenstød mellem meninger. Med tilføjelsen "Enhver, der værdsætter den emancipation, som har fundet sted i de forløbne årtier, burde være interesseret i at stimulere den samme frigørelse indenfor det muslimske samfund".

Den multikulturelle konsekvens

Jeg har selv et langt stykke hen ad vejen været tilhænger af, at vi erkender, at moderne samfund er multikulturelle. Den etniske og religiøse homogenitet er væk, og vi håndterer det bedst ved at erkende det. Forskellige kulturer skal leve side om side, og højrefløjens fornægtelse af virkeligheden er deprimerende og beskæmmende.

Omtrent sådan har jeg argumenteret overfor mig selv og andre. Scheffer går unægtelig nogle stik dybere. Han beskriver, hvordan den dominerende debat i den vestlige verden langsomt distancerer sig fra multikulturalismens dogmer og går i retning af en fornyet betoning af idealet om medborgerskabet. Med citat af blandt andet Amartya Sen skriver han, at "en fredelig diskussion er ikke mulig uden en fælles basis, ellers fanges vi i konstante misforståelser eller i det, der er værre. Til det åbne samfund hører en betydelig grad af forskellighed, men uden et fælles minimumsgrundlag vil et åbent samfund ikke være produktivt, hverken i økonomisk eller demokratisk henseende".

Der ligger ifølge Scheffer i multikulturalismen en tendens til at værdsætte kulturelle forskelle så højt, at de nødvendige diskussioner om forskellene tabuseres. Og ultimativt kan multikulturalismen i sin

konsekvens føre til retspluralisme, altså forskellig behandling af forskellige borgere i et samfund på grundlag af en ret til at hver gruppe lever efter egen lov og orden.

Jeg synes beskrivelsen af de krav, det åbne samfund må stille til alle borgere for at fastholde sig selv som åbent, er blandt de meget væsentlige afsnit i bogen. Der er ingen nemme løsninger, men i dagens Europa mange eksempler på, at åbenhed forsvares ved at begrænse åbenheden. Det er godt at få forstand af, og det tvinger til tænkning om, hvad anstændighed på disse politikområder vil sige.

Naturligvis er der et vist fokus på Holland, men bogen er primært en gennemgang af den store vestlige indvandringshistorie, især med et fokus på USA og på forskelle og ligheder mellem USA's og Europas måder at håndtere indvandring på.

Et andet centralt og nødvendigt fokus er islam, i og med man ikke kan komme uden om, at etableringen af store muslimske minoriteter i Europa og radikaliseringen af minoriteter indenfor disse mindretalsgrupper giver særlige problemer og er en konkret årsag til den moderne fremmedfjendskhed.

Lidt om begge disse to hovedbeskrivelser i bogen.

USA's frygt for katolikkerne

USA-afsnittet udmærker sig ved at nuancere det stereotype billede af den amerikanske smeltedigel og af den positive grundholdning til indvandring, der udspringer af, at USA er et samfund skabt via indvandring. (Mens Europa i sin imperialistiske glanstid især eksporterede folk for at skabe imperier).

Så enkelt er det ikke. I perioder har store dele af den amerikanske (allerede indvandrede) befolkning vendt sig stærkt imod ny indvandring. Og som altid har man i indvandringsfjendskheden især vendt sig imod dem, der blev betragtet som ringere eller anderledes i forhold til majoriteten.

Efter økonomisk fremgang i USA i slutningen af 1800-tallet voksede modstanden mod indvandring. Og modstanden ramte ifølge Scheffer katolske indvandrere, formodede revolutionære indvandrere og andenrangs syd- og østeuropæere. Han citerer John Higham for at skrive, at ”frygten for en katolsk underminering af den amerikanske frihed var kendetegnende, ligesom forsvaret for systemet af offentlige skoler og opfordringen til begrænsninger af indvandring og naturalisering”.

Denne fase er kun en af mange i den amerikanske indvandringshistorie. Man har været imod japanere, kinesere og tyskere, og generelt viser opinionsanalyser, at de fleste er imod øget indvandring. Det er samtidig klart, at det amerikanske samfund på mange måder er ekstremt opdelt mellem forskellige etniske grupper.

Islams splittede hus

Religionsdebatten er med mange steder i den store bog, men et centralt kapitel er ”Islams splittede hus”, som både er en kort historisk gennemgang af muslimsk udvandring og en aktuel analyse. Det er langt fra ukendt, at islamisk radikaliserings kan ses som et resultat af mangel på reformer, både de nødvendige politiske og økonomiske reformer i muslimsk dominerede lande og de indre religionsreformer, som kristendommen har oplevet.

Carl Brown citeres for i en bog fra 2000 at stille spørgsmålet: ”Ser vi i den islamiske verden en historisk forandring, som kan sammenlignes med reformationen i den kristne verden? Det er for tidligt at sige endnu. Men én ting står helt klart: De radikale muslimer dominerer stadig debatten i den muslimske verden”.

Radikalismens debatdominans er et særligt problem, også fordi indvandrere, som lever i samfundets udkant nogle gange klamrer sig til religionen, og fordi det er svært at adskille den blanding af konservativ og til dels reaktionær kultur og religion, der præger mange muslimske miljøer. Generationskonflikterne indgår i

den overordnede konflikt. Muslimske unge distancerer sig fra deres egne forældre, men afviser også det majoritetssamfund, der kun betragter islam som en religion blandt andre religioner og som efter deres mening forklejner islam.

Det er blandt andet i disse afsnit, det understreges, at tilbuddet om integration i et åbent samfund ikke kan være neutralt. For eksempel er selverkendelse (bl.a. om den islamiske verdens tilbagegang) og accepten af selvkritik og kritik afgørende forudsætninger for, at man på sigt kan nå frem til rimelige demokratiske måder at leve sammen på i accepterende forskellighed. Måske er det også en forudsætning for den nødvendige selvtillid for eksempel blandt unge muslimer.

Gensidigheden

Indvandringens historie i Europa er også historien om reaktioner på Europas magtdominans. Nu er vi i en ny situation. Vi har brug for indvandring, men ikke for meget af den, og helst vil vi selv vælge indvandrerne. I den situation er rigtigt meget både i spil og på spil i vores samfund.

Lad mig citere bogens sidste afsnit inden epilogen. Det giver heller ikke enkle løsninger, men er relativt kloget, synes jeg:

”Europa har berørt verden og berøres nu i stigende grad af denne verden. Vi har ikke bare forårsaget denne gensidighed, men på mange måder har vi endda også ønsket den. Konfrontationen med den militante islam slører udsigten til den forandring, man håbede på. Konkurrencen med Det Fjerne Østen kan frigøre en energi, som hjælper os ud af denne beklemmende situation. Presset udefra er nødvendigt. Det samme gælder for indvandrerne: Deres tilstedeværelse er en permanent opfordring til vores selvrensning. Hvis vi forstår, at et ligevægtigt samfund til stadighed kræver en indsats, vil vi med stor overbevisning kunne byde folk fra fjern og nær: Velkommen”.